

КАРАЏИЋ

ЛИСТ ЗА СРПСКИ НАРОДНИ ЖИВОТ, ОБИЧАЈЕ И ПРЕДАЊЕ

ИЗДАЈЕ И УРЕЂЕЈЕ

ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ

ПРОФ. УЧИТЕЉ. ШКОЛЕ

БРОЈ 5.

У Алексинцу, Маја 1899.

ГОД. I.

Покоп код Срба у Лици.

ИЗ ЗБИРКЕ

ВИДА В. ВУКАСОВИЋА

Док чељаде умре, одмах га окупају (женски женско а мушки мушко), па онда га обуку у најљепше одијело, које је имало, и положи га на „клубу“ и покрију га „покровом“ (бијелијем платном) и постави му се више главе воштена свијећа, коју је оно чељаде умирући држало ужежену у десној руци. — Док се „престави“ (издахне), одмах настане плач својте, а женске плачући почну „бугарити“ (нарицати), а мушки у кући поснимају кане с главе, и тако остану најмање док се мрца покопа, а некоји и за осам дана, па ма куд ходили. —

Тако гологлав одмах упути се један „к сеоском старјешини“, те му овај напише „смртну чедулу“, коју носи „попу“ (пароху) и објави му догођај, на што одмах „каптар“ (црковни слуга, звонар) узме кључ од цркве и иде „звонити“: за дијете до 7 година звони „мало звоно“ до 15. год. средње, за све старије „велико“ звоно, т. ј. која црква има толико звона.

Од попа иде се к политичкој области (к опћини), с оном сеоском чедулом, те се од ове исходи другу „чедулу за покоп“, у којој је назначено име и презиме покојниково, сат кад је умрло чељаде и кад га се може покопати. С овом чедулом јави се онај од својте опет код попа и договоре се када ће поп доћи к мртвој „чатати опјело“ и покопати га, и — враћа се кући.

У кући код мртвога већ не престаје плач ни „бугарања“. Што више „рода“ и својте, то их више бугари, све једнаком жалбеном мелодијом а ријечи како којој слиши, т. ј. матер говори на свој начин, сестра на свој, тетка на свој, стрина на свој а комшинка на свој, и т. д. — Уз то жене приправљају јело, и обично треба уредити по товар, а и два жита на сву прешу, те слати у млин, да што прије приспије брашно за „подушје“. —

Мушки из комшилука приђу, те који боље знаду „граде шкрињу“ за покојника, а овима се даје јести и пити, и уз ове и још кому. Ово се све ради први дан. Кад шкриња буде готова, унесу је у кућу (ако није у истој кући и грађена), па положи мрца у њу и покрију „покровом.“ Когод остави шкрињу отклопљену до почитка сунца, а кад год заклопе је одмах не забијајући чавала све док га се понесе на гробље.

Обично је сутрадан покоп. — Одмах из јутра почне се припремати што треба: Жене кувају и пеку хљеб у прешко, јер нема времена за „у квас“. Ту се учини добра ватра, па се један хљеб вади, а други „преће у ватру“, и даде се по неколико и комшијама да испеку, и тако се напече доста погача, како је ко кадар учинити „бољи опремак“. —

Мушки укућани, кад се мрси, кољу месо, приносе пиће, припремају столове и т. д., а у том им помажу чељад из комшилука, како мушкима тако и женским у свијем пословима.

Док, ето, долази поп, са каштаром. Овај носи завијену „литу“ са крстом и у торбици одежду, петрахиљ и књигу. Поп се одмах обуче, прекади шкрињу и сву кућу, те „очата опијело“. Кад поп сврши опијело, тад узимљу људи шкрињу и износе пред кућу, гђе чекају „готова носила“. (Ова су обично два велика кôца, „врљике“, напоредо, испреплетане по средини конопом). Намјесте шкрињу на носила, те њих четири (малу дјецу могу и два) подигну на рамена и упуте се пут гробља.

Докле поп чата опијело, сви побожно слушају и нико други не говори ништа. Кад је поп свршио молитву, из свију грла забугаре женске, а мушки (својта) плачу. Нађе се „бугариља“, које тако жаловито знаду нарицати, да и несвојту, па и самога попа, наћерају у плач и у сузе.

Тога дана, још из јутра, даде се ручак трима — четирима људма, пак пођу у гробље „копати раку“, јербо свако чељаде покопава се у шкрињи у посебну раку, коју ископају најмање метар и по, а и до два дубоку. Они који копају раку, не одлазе од ње док се мртвога не покопа.

Обичај је, да све комшиске куће приђу у помоћ и са јелом и пићем, а особито сродници, кумови, пријатељи, знанци, сваки опрема кући покојника по лонац варена меса фришка, а зими и сува са киселијем купусом, а на посту варива, по једну добру погачу, и вина или ракије, како може, а најмање по једну литру. Оваковијех се већ доста прикупи, док је још мртац у кући, а и остали ће свакако прије него се покопници поврате с гробља. —

Осим овијех прикупља се сиромаш из све околице „на душје“.

Кад се мрца понесе од куће, најприје се упуте дјеца, па за њима „литуја“, коју носи најближи сродник, за литијом два дјечка, сваки с једним малим звонцем, или један повећи носи у свакој руци по звонце, те звони. За звонцима иде поп у одежди

и петрахиљу са књигом у руци појећи, за попом носила, а за њима људи, сви гологлави, за људима женскиње, бугарећи свака посебно. То све иде лаганијем кораком с неком жалбеном побожности до гроба, а кад није посве далеко од цркве, прати мрца и црковно звоно својом јеком до вјечне му куће.

Кад стигну до гроба, спуште носила покрај раке, а поп очата пошљедњу молитву, а бугариље све умукну. Тад спуште шкрињу на конопима у раку, и то окренутом главом к западу, а ноге к истоку. Најприје узме поп на лопати шаку земље, благослови и поспе по мртвоме, а за њим сви остали бацају по шаку земље на њ, док га и сасвијем загрну у гроб, и земљу над гробом уврше, позбију и побусе, а више главе усаде камен, на кому је макар и мотиком засјечен крст, док се кашње и прави камени крст, често и с натписом, постави. Кад се мрца спушта у раку, онда се развије бугарања на сав мах, а притом женскиње ударе широм по гробљу, бугарећи и савијајући се над гробовима својијех покојника, тако ганутљиво, да баш и мушко најтврђе срце се гане гледајући те жалосне призоре, и како ожалошћена мати, сестре и супруга срђу, да се живи готово стрмоглаве к покојнику у гроб. Често се догоди да изнемогну од велике жалости, па их треба дизати и приваћати испод руке, док се дође до куће. Жене кад бугаре, увате се рукама по боковима, те наричући повијају се на прво, завијајући главом десно и лијево.

С гробља иде све кући покојника, те и поп, ако има времена. Кад се дође пред врата од куће, дочекује когод са букарком воде у једној руци, а у другој држи дрвену жлицу, па полијева по рукама и умива сваке руке, макар и привидно, те таре марамом, онда улази у кућу или стаје и пред кућом, јер мало кад да могу сви у кућу, већ поставе столове и клупе и испред куће, па посједају најприје сву сиромаш, те им дају јести и пити што се боље и више може, па једу и пију, а с пићем наздравља сваке: „здрав, за покој душе, која се преставила“. — Кад се сиромаш најде, тад им се допусти, да све останке покупе и понесу кући. Кад је „подушје“ којег имућнијега, гђе буде доста пића, напију се, па окрену и у веселост и зајева когод. — У кући намјештају се трпезе, те у чело сједе поп, а редом остали по достојанству, те поп благосови и помоле се Богу, па упуте благовати и пити, разговарајући се о покојнику, његовијем врлинама. Уз то поп теши ожалошћене по кући, како то попу врло доликује, као што и умије, а сваке наздравља „за покој душе, која се је преставила“, те док буде вријеме да полази сваке својој кући.¹⁾

1) Ово ми је све потанко доставио г. Даво Тадић из Д. Лапца, у Лици, гдје су Срби православне вјере.

Правни обичаји у Срба.

Бедва.

У Осмакову (окр. пиротски) бедва је рад под надницу. — На бедити значи: најмити (надничаре): на бедил сам дваесе ргати. — У Балтабериловцу је бедва то исто, али кад је мали празник па неће нико своје да ради. (Види: Глас XXIV. Село од Ст. Новаковића, стр. 219—221, где се говори о бедби),

Вилотима.

Вилотима је дажбина, коју су за време Турака у пиротском округу свештеници давали владици. — У Великом Крчимиру (епархија нишка) вилотима је износила 25 гроша годишње. У Осмакову и околним селима (епархија нишавска) вилотима је износила према величини парохије.

Владичко.

Владичко је дажбина, коју је за време Турака народ давао владици. У епархији нишкој владичко је износило по 4 гроша од куће. — У епархији нишавској владичко се називало још и м и р и ј а и износила је по 100 пара годишње од куће. — Владичко је скупљао свештеник кога владика за то одреди. Он је ишао од села до села и са месним свештеницима ишао од куће до куће и узимао владичко. — Ако у којој кући не би било новаца, узимали би: вуне, пређе или друго што, али би то обично више вредело него што треба. — У Старој Србији, у околини Новог Пазара плаћала се в л а д и ч н а м и р и ј а по 6 гроша и 10 пара од куће. — У марту месецу дође заптија и јави кмету, да је наређено, да се покупи владична мирија. Кмет је за неколико дана покупи, па је носи „на сандук“ власти, а ова је предаје владици.

Вула

В у л а или вулка је писмена исправа, коју су у пиротском округу егзархпски проте давали свештеницима, да могу венчавати кандидате. — У Дадинцу у месног свештеника, видео сам пуно таквих исправа, које су му остале још од турске владавине. — Бланкети су им наштампани на бугарском језику, а попуњавани су српским језиком. — На полеђини једне вуле, прочитао сам ову протину напомену: К о њ с е с в љ а ш е н и к њ н е не може разбере да пише исправицу, нека дође да се научи. — За сваку вулу, односно за свако одобрење венчања, плаћало се протопопу, како се сам потписиваше по 25 гроша.

Домашар.

Домашар је онај члан задруге или куће, који остане дома, да имање преко лета надгледа и да се на дому нађе, док други чланови иду у печалбу. — Домашар не мора увек бити и домаћин.

Емљак.

Емљак је дажбина, коју су у пиротском округу (а ваљда и на другим местима у Турској) плаћали Хришћани Турцима у место идења у војску. — Емљак је износио по 6 гроша на годину.

Масленке.

У пиротском округу масленке се зове плаћање бачу на бачији по 8—10 пара чаршиских на оку израђене благодете.

Мездраја.

Мездраја на различитим местима има различито значање. — Она ме је врло интересовала (Види: Глас XXIV, Село, од Ст. Новаковића стр. 133.), те о њој нарочито и разбихах. — У Осмакову (окр. пиротски) мездраја значи утрину између два села. — У Дојкинцу (исти округ) значи сеоски атар, а значи и груписано имање једног човека: Јованова мездраја, Петрова мездраја. — Исто је значење мездраје и у селу Преображењу близу Врања. — Мездраја се зове једно поље испод села Вргудинца ка Нишави (срез белопаланачки окр. пиротски). — За време Турака на то се поље плаћао десетак, а на поље изнад Вргудинца није се ништа плаћало, те су неки из Мездраје бежали у Горњи крај, али доцније и ту отпочне плаћање десетка. — Мездраја се зове и једно место у атару села Црног Врха под Старом Планином. — Мездраја је и једно село под Пчињом у Турској. — Близу Алексинца је село Мезграја.

Пилетија.

Пилетија је дажбина коју су у пиротском округу свештеници давали владикама. Сваки је свештеник давао владици по 15 пилића годишње и то се звало пилетија. — Планинци свештеници у место пилића давали су масло (Велики Крчимир).

Облог.

Облог и обложина, зове се у пиротском округу напуштена њива, која се више не ради, а значи и напуштено земљиште у опште.

Парасина.

П а р а с и н а се зове у пиротском округу напуштен виноград, који се више не ради, значи још и ледина. — Придев нап а р а ш е н значи: напуштен, запуштен, батаљен: напарашена кућа (кућа у којој нико више не живи).

Т. Р. Ђ.

Народно предање о местима.

ГУРГУСОВАЦ

Јесенас бавећи се у Књажевцу распитивао сам, да ли би ми ко знао казати, постоји ли у народу какво предање зашто се данашњи Књажевац звао пре Гургусовац. На ово питање добио сам од госп. Јове Михаиловића, тамошњег среског начелника, овакав одговор: Народ прича, да је на овоме месту, где је сада насељен Књажевац, била некад велика и густа шума у којој су се легли „Гургуси“ (Гургусима назива народ у овоме крају голубове „Гривнаше — Гриваше — Гривнуше“, за разлику од оних ситнијих дивљих голубова које опет називају „Клиндупарима“). Сељани из околних села чешће су силази к овој шуми и ловили голубове. Но да би што више и сигурнијег лова уловили, они су правили испочетка у шуми колибице. Доцније пак почели су силазити и са стоком и правити појате и веће колибе, разређујући шуму. Те тако мало по мало начини се читаво село (од кога је ваљда доцније постала варош) и по томе што је насељено на месту у коме су се легли Гургуси, добије и оно име Г у р г у с о в а ц. А како је доцније постао Књажевац, зна се.

Свет. М. Марић

БИВОЉЕ

Г. Тома Тодоровић, виши учитељ, испричао ми је о селу „Бивољу“ које је близу Крушевца, управо предграђе града Крушевца, ово: Бивоље је насељено готово све самим ускоцима из ново ослобођених крајева. Али нису се насељавали на овом садањем месту, већ сниже у једној дољи. Једном кад је кназ Милош Велики долазио у Крушевац пролазећи кроз Бивоље рекне сакупљеним сељанима, „а што сте ви море пали овде у ову пљошту, видите ли да ће те поцркати и ви и ваша деца, одмах да се селите горе на ону раван близу Крушевца“. Царска се не пориче, сељани се иселише тамо где им је кнез наредио, и тако би воља Господарева. Од овога би воља Господарева, добило је и ово ново село име Б и в о љ а.

Свет. М. Марић

МИЛОШЕВА СТЕНА

У округу рудничком, срезу и општини студеничкој, на југозапад од манастира Студенице налази се Милошева стена, која је, причају, своје име добила овако :

У подножју Милошеве стене налазе се многе појате. Једна од појата била је неог Милоша чобанина, који имађаше обичај да се пошто истера стадо на пашу попне на стену и свира у фрулу. — Једног дана попне се на стену и почне свирати. Један ован, који беше навикнут на храђење пројом из торбе, приближи му се и почне му дрпати торбу. Милош га отера, но ован пређе на другу страну и почне дрпати другу торбу. Кад га Милош понова отера, ован се залети и удари главом Милоша у леђа, услед чега се са стене омакне у провалу, те се ужасно угрува и после 24 часа умре.

Народ из околине прозва стену са које се Милош омакао Милошева стена.

Примери да је народ због оваквих и сличних догађаја дао имена појединим местима, која су у вези са догађајима, нису ретки, и ја ово наводим као карактеристику једнога начина давања имена местима у нашега народа.

Студеница.

ПРИБЕЛЕЖИО У ОКОЛИНИ СТУДЕНИЦЕ

КАПЕТ. С. Ј. Т.

КРАЉЕВИЋ МАРКО У НАРОДНОМ ПРЕДАЊУ.

Марковац.

Идући старијем путем из Мостара у Благај, једно три до четири километра јужно од Мостара имаде једна омања главица, која се зове „Марковац.“ На овој главици имају три четири стећка (средњовјековне гробнице), те народ један од њих показује да су се њиме уметали (бацали камена с рамена) Марко Краљевић и Берђелез Алија. Причају да је Берђелез стојао у Ходбини (село око 15 километара јужно од Мостара). За његово јунаштво чује Марко Краљевић, па појаше свога шарина и пође да га потражи, да и с њиме своје јунаштво окуша. Када је дошао у Ходбину нађе тежака гдје оре, па га упита за кулу Берђелез Алије. Тај тежак био је главом Берђелез, па видећи пред собом необична јунака, подигне и рало и волове у правцу према кули и тако Марку показа своју кулу. Марко се сјети да ће то бити Алија, па му се не хтједе казати, но окрену шарина,

и одјезди право његовој кули. Пред кулом одјаше шарина, сними из терђија кабаницу и бисаге, па подигне најдоњу ћему од куле и потури кабаницу а уза њу прислони бисаге; баѢи шарцу дизгине на јабуку, удари му синлу уз вилицу да се око куле шеће, а он оде у кулу.

Берђелез када виће да необични јунак оде његој кули остави волове и ораће, па се и он упути. Када је дошао пред кулу, узео бисаге да их на кулу изнесе, а када хтједе да узме и кабаницу, не могне је извадити, те по томе познаде да је незнани делија већи јунак од њега.

Пошто је на кулу изашао позна се са Марком, и Марко му исприча да је чуо за његово јунаштво, па да је дошао, да се баце камена с рамена, и тако се окушају. То Алији не би мило, али не имађајући куд камо, ту Марка лијепо дочека и у гости. Пошто се добро накрешу лијепог мостарског вина, и пошто уговоре да ће се сјутра уметати, намјесте се спавати. Алија се је бојао да ће му Марко претурити, па научи сестру да леже ниже нога Марковијх, и да окрене своје табане Марковијем табанима.¹⁾

Сјутра дан устане Марко ломан и нехаран, али немајући куд камо, пошто попију по неколико ракија, појашу оба на коње и дођу на оно мјесто што се сада зове Марковац. Ту су се по народном причању бацали оном једном гробницом, али нити може Марко Алији нити Алија Марку одбацити.

Марко видећи да је и Алија добар јунак, ту се с њиме побратими. Још причају да је на камену било написано: „Ко овај камен преврне, наћи ће под њим небројено благо.“ Некакав човјек се је дуго мучио док га је преврну, а кад под њим нема ништа, а на камену се друге стране написато: „Пуче ли ти у репу.“

Маркова стопа.

У Сарајеву идући од Бендбаше уз Миљацку, пошто се прође Пехливан стијена, са горњу страну пута, имају двије литице, у размаку једна од друге од прилике до два метра. На једној од ових стијена имаде придну плитка рупа, у облику човечје големе стопе. На другој стијени је за један и по метар од земље плитка рупа у облику велике човечје шаке. Причају да је прије између тих литица пут водио, и да су биле много ближе једна другој. Туда наљезе Марко Краљевић, па пошто му је било тијесно проћи, упре у једну литицу ногом, а у другу руком па их помакне, а на литицима остане знак од ноге и од руке.

Привиљежио Л. Г. Бјелокосић.

1, У народу се вели, да нема већега удеса, но када женско примакне мушкоме табане у спавању.

Клетве.

Арамосум. (од турског харам олсум): да ти је проклето. — Арам ти било: исто. — Анатема те: то исто од грчког анатема. — Аратос те било: то исто — Бијесан море лок'о (морска се вода употребљује као лијек од бјесноће.) — Бијес те сколила. — Бог ти дао рокове. — Вучица ти се у тору окотила. — Вране ти мозак попиле. — Гризина те изјела. — Душман ти на ножу срце извадио. — Душа ти раја не виђела. — Баво ти ручак изио. — Те долазио не обеселилити се, оклен полазио не ожало-стили се. — Живина те изјела. — Змија те међу очи пољубила. — Змијом се опасао. — Змија ти срце извадила. Злић те прекинуо. — Зова ти на огњишту никнула. — Земља ти кости изметала. — Зуб те заболио. — Из гроба лајао. — Крви бљувао. — Кућа ти се кућетином звала, а браћа ти међу се не дала. — Крв платио. — Крв жестоку платио — Кроз тебе трава ницала. — Колико ти од овуда стопа, толико ти од туда година. — Конгера ти се на носу процвала. — Кућу рожином затворио. — Кућа ти на Божић ујутру изгоријела. — Кућа ти на Бајрам изгорила — Крв те зађела. — Кукавица ти јаје снијела — Куд год ишао вазда кукао. — Лупежу један. — Мајка те у студено чело пољубила. — Месо ти од костију отпадало — Муња те грому отимала. — Муку мучио, до вијека. — Не имао међу људима посла. — На змију стануо. — Нико ти се на смрти не десио. — Не било ти међу људима станка. — Нигдје се не смирио. — Не имао ти ко покој назвати. — Нигдје се не станио. — Никад ти доста не било. — На крв ударио. — Отпао ти језик. — Пас пасју вазда. — Пас ти главу носио. — Пас ти се месо наијо. — Пас те око-тио. — Пристајао за женском памећу. — Подви реп. Реп подас. — Руке ти цвале од мурасила. — Свак ходом а ти касом — Свак пјевао а ти кук'о. — Свак од тебе бјежао. — Свак викао благо, а ти куку. — Свак ти давао, а Бог ти не дао. — Све ти црно очи ти бијеле. — Све ти натраг а пете напријед. — Свега имао а среће не имао — Сви ти свеци помогли, а Бог те убио. — Своју крв попио — Своју дјецу печену јео. — Својом се браћом не поносио. — Своје се главе не наносио. — Умро на зетовијем главњама. — Уста ти се на затиок окренула. — У томе ти сва срећа била (Када ко коме што закине.) — Рђа ти се на прагу растоварила.

Ј А Ј Ц Е.

ПРИБИЛЕЖИО Л Г. БЈЕЛОКОСИЋ.

1). Конгера : рак рана.

Српске народне песме.

(ИЗ НИКШИЋА, У ЦРНОЈ ГОРИ)

ИЗ НЕПЕЧАТАНЕ ЗБИРКЕ В. РАДОЈЕВИЋА

а) дјечје.

1.

М Е Ћ Е Д И Р А Д О Ј Е
 Мећед бере јагоде,
 Сретне њега Радоје,
 Просу мѣђу јагоде;
 Стаде мећед плакати,
 Радоје га тјешити:
 Немој, међо, мећеде,
 Сјутра нам је нећеља,
 Да женимо мећеда. —
 Мећед стаде играти,
 А гаће му климати,
 Беца му се смијати,
 А пашчад му лајати,
 А невјеста плакати
 И сватови кукати.

2.

Цуцу миле кобиле,
 Товар соли носиле
 Кроз шипкове долине. —
 Шта Шипћани рађаху? —
 Оштро копље коваху. —
 За кога га коваху? —
 За Османа Русмана. —
 Бјеж, Османе Русмане!
 Ето попа за тобом,
 Носи Шипке за собом,
 Ђе те стигне, да те шине,
 Ђе починеш, да погинеш,
 Ђе станеш, да замреш.²⁾

3

Цуцу цуцу, Цуцкиња.
 Седлај коња, Рускиња.
 Под кога га седлаше? —
 Под шарена ђетела.
 Кад се ђетел жењаше
 И ђевојку вођаше,

Голуб чизме намиче —
 Оће ђевер да буде,
 Шврана печу намиче —
 Оће јенђа да буде,
 Врабац бубац подпиње —
 Оће чауш да буде.

б) женске

И С П Л А Ћ Е Н Е Д И Њ Е.

Посија ђеде по долу диње,
 Делија Цано, по долу диње,³⁾
 Навранише се до три ђевојке,
 Те украдоше ђедове диње.
 Ухвати ђеде све три ђевојке:
 Једну ми ђеде на село даде,

1). Ове ми је пјесме поодавно послао пријатељ Новица Ј. Николић, који се и сâм бави пјесништвом. Било их је и више, али ја сам већ многу печатао. Он их је преписао — како ми писа — „од осмогодишње дјевојчице Јованке Ј. Николића“ (ваља да од своје сестре), „која је I. разред основне школе свршила у Пљевљима“. Према томе може бити да је која од ових пјесама и из Пљеваља. Пјесме се пјевају дјеца, а и дјеца их сама пјевају.

2). Нешто слична пјесми у цетињској „Просвјети“ за год. 1892—93., стр. 253.

3). Овако се оно Д е л и ј а Ц а н о понавља у сваком стиху са другом половином истога.

Другу ми ђеде бећару даде,
 Трећу ми ђеде низ море даде.
 Коју ми ђеде на село даде,
 За њу му дође кутија дуката;
 Коју ми ђеде бећару даде,
 За њу му дође зелена долама;
 Коју ми ђеде низ море дадо,
 За њу му дође три маске злата⁴).

Српске народне пословице

(Из СРЕЗА ЛЕСКОВАЧКОГ.)

1. Бог није врана очи да вади. — Значи: Бог не казни човека баш онда кад погреши.
2. Вол врља земњу, врља, ама на грбину му пада. — Значи: што ко чини све себи.
3. Два добра нема нигде.
4. Деца гризев јабуку, но старомускомина. — Значи: деца се посвађају, но по негда старији одговарају за њихове несташности.
5. Дигни се, поне, да седне пољакова мајка. — Каже се, кад се хоће да учини млађем нека уступка на рачун старијега.
6. Добро дошја, субашо, дај ми на жену воду. — Каже се, кад се неко, чим је стигао с рада тера на други.
7. Дрн, дрн, јарцу под реп! — Каже се, кад неко говори нешто без смисла.
8. И решето срце има. — Значи: прекипи и ономе, који је и сувише трпељив.
9. Има и јабука од на поље у бава, црвена, а изнутра цр(в)љива. — Каже се за неку девојку (или момка), која је лепа, али се не одликује памећу, вредноћом и т. д.
10. Зла спастра (пажња) готова штета. — Значи: ако не пазим, ето ти штете!
11. Ја га упућујем на пут, а он у луг. — Значи: ја га упућујем на добро, а оно иде у зло.
12. Ја викамад' м¹) сам, а он ме питајује кол'ко децу имам? Значи: ја немам ништа, а она (жена) ми тражи то и то да јој купим.

4). Варијанта пјесме Вукове у I. књизи биоградског издања, под бројем 403.

1.) Ад'м (између д и м изговори полуглас) значи неспособан за приплод.

13. Језик коске нема, ама коске крши. — Значи: са рђава језика многи је зло прошао.

14. Једе му се реч како Бибер-Јанкова лардија. — Каже се за некога, чија реч ништа не вреди.

15. Клепан камен ситно меље. — Каже се онда, кад се дете избије, па после боље слуша, или иначе у сличној прилици.

16. Кој си има браду ћесина ћешаљ. — Значи: не мешај се у туђе послове, или не брини се за другога.

17. Куде је тор, туј је и мор. — Значи где има много стоке, ту и липсава; или у којој кући има много чељади, ту има и побољевања и умирања.

18. Кусала, кусала, па после мацала (умакала). Каже се, кад неки упропасти имање, па после живи оскудно.

19. Л'ко је да се каже: бу, — но после се уста тресев (тресу). — Значи: лако је да се учини неко зло, но после треба одговарати.

20. Лепа Кања за гледање, ама како је за слушање. — Каже се за неку лепу девојку, уз коју се обично додаје оно али....

21. Лепота кућу не држи, но темељ.

22. Љуто се једе, смрдљиво се не једе. — Каже се за некога који је љут, али вредан и радан.

23. На ступку ћеш човеку да ступнеш, а на срећу не можеш. — Значи: ко зна каква ће му срећа бити.

24. Натур лећа на Велигден. — Каже се, кад се неки сам намеће за неки посао.

25. Не кому речено, но кому печено (или суђено) — Каже се, кад се нека ствар намени некоме, па се после да другоме.

26. Ни једна мечка не је удавила своје мече. — Значи: ни један родитељ не мисли зла своме детету.

(СВРШИЋЕ СЕ)

Ситне белешке.

Цилит. — Г. Стојан Новаковић пишући о Старој Српској војсци у „Ратнику“ за 1893. год. у свесци за септембар месец говорећи о јунацима и мегданима, коњима и војничким играма на стр. 316.—330. помиње и поједине витешке игре ста-

рога доба, од којих су се неке очувале и до данас. — Један такав остатак витешких утакмица под именом Цилит (о цилиту, али у другојачем облику, говори и г. Новаковић на стр. 316—317 у поменутој свесци ратника) очувао се у Свилајинцу, те сам рад саопштити га у „Караџићу.“

Свилајнчани причају да су преселивши се пре стотину и више година са Косова пренели и обичај цилита, који се састоји у томе, што се на Тодорову Суботу после подне искипи и велико и мало из Свилајинца на Великом Пољу на пожаревачком друму, те се на пољу и на друму цилитају (утркују) до мркла мрака. — Док на једној страни младеж која нема коње вије коло, дотле се на другој страни они који имају коње постављају у групе, тако да су најбољи на једној страни а слабији редом даље на другој. — Сваки тркач налази себи такмице према себи с којим ће се огледати.

Јахачи се претичу прескачу б у к, (пропуст за воду око вароши у случају поплаве), прелећу преко препона, које су често пута такве да човек чисто не верује да се могу прескочити. Један је јахач у највећем галопу скочио с коња на коме је стајао и одржао се на ногама.

Свилајнчани добро негују коње, те их има који једу шећер. знају „шенити“, „зекцирати“ се по команди и са цилита отићи кући,

Цело по подне док цилитање траје, коњи се зноје под тешким напорима, да осветлају образ својих господара.

Старији људи долазе на Вратницу (место крај вароши где је некад била вратница) с колима, да походе цилит и посматрају брзину коња и вештину јахача. Више година је односио победу (надбрзивао све како се тамо каже) Најдан (Најданчић) Петровић, трговац, а још много раније суделовао је на цилитима и пок. господар Милосав Ресавац са својим сродницима и другим угледним људма из места и околине. Б. Јоксимовић

Једна Вукова пјесма играчка у подерану руку. — Прелиставајући Вукову V књигу нар. пјесама, те је лани изашла у Београду, паде ми у око играчка пјесма под натписом „све погна јачи нејачега“ (стр. 480.). Вук јој описује и начин играња. По што пјесма — по моме мишљењу — није наштампана како би требало, нека то уради наш дични „Караџић“. Њему овај исправак најбоље и приличи. Ја ћу Вуков текст овдје преписати и нумерисати један дио оздо на више, ради лакше уочљивости пјесмине цјелине.

Вуков текст:

Ово ти је голић миш,
Кој' побјеже у зенђију
Нашег аге Пекова.

Ово је вода,
 7. Која вода огањ гаси,
 6. Који огањ село гори,
 5. Које село вука гони,
 4. Који вук загна пса,
 3. Који пас загна мачку,
 2. Која мачка загна миша
 Који миш побјеже,
 У зенђију нашег аге Пекова.

Види се чисто и бистро да нема никаква смисла кад се на прва три стиха, гдје је говор о мишу, наставља: „ово је вода, — која вода“ и т. д. с онијем што слиједи. Веома је оправдано мишљење, да би иза миша требало да дође мачка, иза мачке пас и тако редом, натрашке, до „ово је вода.“ Но прије свега оваке се пјесме дијеле на китице, à la Врчевић, да се види како им теку стихови у појединим китицама. Ја ћудакле ову пјесму раставити гдје треба од чега ћемо имати само I-у и VII-у китицу, док средину (II-у — VI-у) донијећу у изводу, да се види како је та пјесма првобитно гласила.

Н. п. три прва стиха сачињавају I-у китицу, а наставак VII-у. II-га китица гласила би: „Ово је мачка“, на коју би се наставио стих под бр. 2, до „У зенђију нашег аге Пекова“; тако китица III-а гласила би: „Ово је пас“, са онијем што слиједи од броја 3; IV-та: „Ово је вук“, са онијем што слиједи од броја 4 и т. д.

Према томе пјесма има седам китица или онолико колико и набрајања — од миша до воде.

Штета је што се није неколико овакијех пјесмица исправило у Вуковој I-ој и V-ој књизи, јер да је Вук жив, он би то заиста и учинио, задржавши поред исправака и оригиналне текстове, онако, како их је чуо у народу.

Овако ја мислим, а са мном су без сумње сви они који воде озбиљнијег рачуна о нар. умотворинама.

У Херцег-Новоме, априла 1899. Вељко Радолевић

Дјечје бројење до десет. —

- а) 1. Једноголе,
 2. Двоголе,
 3. Троголе,
 4. Чеврголе,
 5. Пеголе,
 6. Шеголе,
 7. Седмак,
 8. Окман,
 9. Диворога,
 10. Дикман.

- б) 1. Једина,
 2. Додина,
 3. Караула,
 4. Каралис,
 5. Припис,
 6. Занатлија,
 7. Занакос,
 8. Мирија,
 9. Тодорија,
 10. Тодесет,

- в) 1. Један,
2. Двањ,
3. Трањ,
4. Цуки,
5. Луки,
6. Бињи,
7. Бичи,
8. Копље,
9. Рози,
10. Рак,

- г) 1. Једноголо,
2. Двѳголо,
3. Троголо,
4. Чевргало,
5. Пегало,
6. Шегало,
7. Сејиман,
8. Дѳјиман,
9. Диворога,
10. Дић.¹⁾

У ХЕРЦЕГ-НОВОМЕ, АПРИЛА, 1899.

ВЕЉКО РАДОЛЕВИЋ

Предвечни. — Овај обичај, у колико ми је познато, постоји само у граду Лесковцу.

На десетину дана пред Божић удруже се, или како они кажу „погоде се“ по два дечака од 10—12, а често и до 15 година. Од онда се спремају и уче песме за „Предвечни.“ То највише раде ђаци, али у „Предвечни“ иду и други дечаки, који нису ђаци.

Пред зору у очи св. Игњата (20. декембра) зађу ова два друга од куће до куће да певају. Од куће један од њих понесе икону ма кога свеца, коју увије у чист пешкир.

Хитају обично, да они оду први у неку кућу, нарочито ако је она богатија и издашнија, Јер ако су неки пре њих ишли у ту кућу и „полазили“, онда их често одатле отерају, или бар не награде их за песму онолико, колико би их наградили, да су били први.

Кад им отворе кућу и уђу, један од њих рекне: „Добро јутро! Дошла нова година²⁾ с'с здравље, с'с чељад, с'с паре, с'с берићет, с'с срећу..... За много године да Бог да! Говорећи ово, чепрка руком, машама, или неким дрветом по пепелу у пећи, или у старије време, у царство мангала, по мангалу.

За тим се окрену на исток и дођу испод иконâ. Онда дигну своју икону, одвију је и један од њих држи је у рукама онако, као што држимо у рукама књигу, кад је читамо. Онда почну да певају овако:

I

Предвечни, родисја послечни,
Восхотјер земљу просјетити,
Данас оти возведе,
Тику свету приведе
Од мрљачни, од мрљачни.

II

Новоје времја зачинајет,
Нови цар цара излагајет,
Убога се народи
Тога Бога засмуди,
Ирода, Ирода.

1). Прва ми је три бројења послао са пјесмама Новица Ј. Николић (види Срп. нар. песме у овој свесци), док четврто живи у околини херцеговској и доста је слично ономе најпрвоме. Ова бројења дјеца употребљавају још и при разнијем играма. (Види пјесму прстенка у цетињској „Просвјети“ за год. 1892/93., стр. 286.)

1.) Чудновато, да је баш тада римокатоличка нова година!

III

Аиро страха исполнисја
Христос же од дјеви родисја
Сказа пути сказати,
По свом свету искати
Зла ради, зла ради.

IV

Палатна месечина била,
А дјева сина породила,
Цјелу јуну сјетити,
Вољу јего чинити,
Мусила, мусила.

V

Не пре, пре старца прировајет,
Христос же од дјеви раждајет,
Анђел војску казује,
Да се Ирод оправља,
На Христа, на Христа.

Неки не певају свих ових 5 песама но само 2—3. Мугућно је, да је у старије време било више оваких песама.

Кад сврше певање, онда почну увијати икону, а кад то види домаћица онда им приђе, па једном од њих да по 5—6, највише до 10 ораха, који су нарочито за то још јуче купљени. Неки пак не дају орахе но даду 5, 10, па чак и по 20 пара динарских. Неки дају и орахе и новац. Више се награђују они, који су род и познати и који су први пут певали.

Кад приме награду, онда рекну: „За много године, да Бог да! и Збогом!“ па оду у другу кућу.

Тако иду по кућама и певају донде, док се не расване. Чим се расване, онда не иду више да певају, нити ће их пак ко примити у кућу.

ПРИБЕЛЕЖИО

Онда оду кући, те се поделе.

КРСТА ДИМИТРИЈЕВИЋ
УЧИТЕЉ,

Кован. — Први пут сам чуо за ово име, да се даје на крштењу мушкој деци, овде у Соко Бањи. Распитивао сам од куда то. На ово ми је одговорио сам Кован „врачка“, сељак из села Блендије:

Он вели — моја мајка имала је више деце, па јој се нису задржавала. Кад је остала бремена самном, препоруче јој неке жене, да се до порођаја опасује кованом жицом, те ће јој се на тај начин задржати пород. Кад ме је родила, дали су ми име на крштењу Кован (због оне коване жице којом ми се мати опасивала). А случајно да је било женско дете рођено, како би му онда дали име — упитам га.

Е, онда би му било дато име Вукана.

СВЕТ. М. МАРИЋ

„Стари сват“ — Овде у Соко Бањи чуо сам први пут откуда је постао „Стари сват“. Чича Мита Видојевић причаше ми овако:

Била нека девојка, коју је врло волео један момак. Али она њега није волела, те се испроси за другога. Момак овај за кога је испрошена била девојка, био је сиромах, те покупи не-

колико момчади и пође манастиру да се са својом заручницом венча. Ономе пак другоме, беше веома криво, те изађе на пут и пресретне сватове, нападне на њих и разјури их, само остане девојка. У томе се појави нека јуначина на коњу. Девојка брзо истрчи преда њ и стане га клечећи молити и братимити да је одбрани од отимача, који разјури и сватове и младожењу. Јунак се одазове молби девојачкој, одбије нападача, покупи разјурене сватове, и тако се сви крену кући момковој.

Па како је међу сватовима, овај јунак био најстарији, то га прозову „стари сват“. И од тада је — вели — остало да се и дан дањи узима стари сват, кога су дужни за време трајања свадбе сви слушати и покоравати се његовим наредбама.

СВЕТ. М. МАРИЋ

Зет и — ташта, — пуница, баба. — Познато је, да постоји нека неодољива љубав и преданост таште према зету, (наравно кад не живе у једној кући). Бива прилика да ташта више воли зета него свога рођеног, чак јединца сина. Ја сам имао прилике да се о томе уверим.

Распитивао сам откуд потиче толика љубав. На ово питање одговорила ми је једна баба док сам био у Власотинцима, овом народном бајком:

Била нека баба која је имала пуно синова, кћери, унучади, зетова, сестара, браће и т. д. Једном се та баба разболи тешко, падне у кревет и сви су држали да јој је крај живота близу. Пред сами „умрли час“, баба призове сву своју родбину око себе, па јој рече овако:

Уснила сам ноћас овај сан: „Ако неко, било од мојих синова, кћери или зетова ухвати змију и пољуби је живу у чело, одмах ћу оздравити, а ако се нико не нађе од вас да то учини, овај ћу час умрети“. Сви слегосе раменима. Ко ће још живе змије хватати и љубити у главу — то је сигурна смрт, рекоше синови и кћери. Зет ништа не рече већ изађе напоље. После неколико тренутака врати се он носећи живу змију у рукама, и пред очима свију пољуби је у чело. Баба је онај час устала здрава, благосиљајући свога зета. Од тада — вели — бабе свом преданошћу и материнском љубављу воле своје зетове.

Соко Бања

СВЕТ. М. МАРИЋ

БЕЛЕШКЕ О ФОЛКЛОРНИМ ДРУШТВИМА НА СТРАНИ.

ШВАЈЦАРСКА.

Због тога што је Швајцарско Фолклорно Друштво најзгодније да послужи као образац фолклорном друштву, које би ваљало створити у Срба, потписати је отишао на годишњу скупштину швајцарских фолклориста, која је била 11. (23.) априла

ове године у Луцерну, да се упозна са организацијом и радом швајцарског фолклорног друштва, те ће овде изнети читаоцима „Караџића“ ово што следи.

Швајцарска је била нешто заостала од покрета за народно предање, те је тамо тек 1896. године засновано друштво за народно предање под именом: *Société suisse des traditions populaires - Schawweiz. Gesellschaft für Volkskunde.*

Одбор од неколицине људи, који су се и дотле бавили народним предањем, — који је био састављен од ових лица: др. Ед. Хофман — Крајера, Е. Рихарда, др. Е. А. Штикелберга, др. Т. Фетера и Е. Мирета, упутио је апел на све оне који се баве народним предањем у Швајцарској, с позивом да се образује швајцарско друштво за фолклор. — Позив не оста без одзива, и одбору се пријави 298 фолклориста, те овај сјајни одзив прорече друштву лепу будућност.

Ново се друштво овако конституиса:

Председник: др. Ед. Хофман — Крајер, приватни доцент за германску филологију у Цириху;

Потпредседник: др. Е. Мире, професор романске филологије у Женеви;

Секретар: др. Е. А. Штикелберг, приватни доцент за археологију у Цириху.

Благајник: Е. Рихар, секретар трговачког друштва у Цириху;

Пемоћник: др. Т. Фетер, професор енглеске филологије у Цириху;

3. маја 1896. год. друштво усвоји овај статут:

И Ц и љ.

§ 1. Швајцарском друштву за народно предање је циљ да пробуди интересе за народно предање, а нарочито да скупља и проучава народно предање Швајцарске.

§ 2. Друштво постиже свој циљ:

а) Скупљајући у тешњу везу све оне, који се интересују народним предањем Швајцарске;

б) Везујући односе са сличним друштвима на страни.

в) Издајући часопис, где би не само друштвени чланови, већ и друга лица, саопштавали чланке, саопштења и друге ствари које се односе на народно предање;

г) Помажући и друге публикације исте природе;

д) Стварајући библиотеку, у којој би били сви радови који се односе на швајцарско народно предање.

И I О р г а н и з а ц и ј а.

§ 3. Друштво руководи:

а) Општа скупштина,

б) Савет,

в) Одбор.

§ 4. Општа скупштина врши врховну управу над друштвом. Сазива се с пролећа сваке године, да, ако је потребно, приступи избору, да прегледа годишње рачуне, да се извести о годишњим приходима, о саопштењима и предлозима савета и одбора. — У колико је год могућно, ове ће скупштине бити прилике за научна саопштења и екскурзије.

Сваки предлог сваког друштвеног члана мора се саопштити одбору пре свршетка месеца марта.

У специјалним приликама могу се сазвати и ванредне скупштине.

§ 5. Савет спрема дневни ред за општу скупштину. Он се састоји из 15—21 члана, које бира општа скупштина на три године. — У колико је год могућно, у савету ваља да буде чланова из различитих крајева Швајцарске.

Савет се састаје је један пут годишње у време опште скупштине.

§ 6. Одбор има административну дужност. Он се састоји из пет чланова, које бира из чланова савета општа скупштина на три године, Одбор се сам организује. Он има право изабрати нове чланове на место оних, којих би нестало, пре но што им рок истече.

III Чланови. Улог.

§ 7. Друштво је састављено из чланова: редовних, дописних и почасних.

§ 8. Редовне чланове прима друштво на њихов писмени захтев, или на писмену представку једнога од чланова друштвених.

Улог је 3 динара годишње. Ко плати 50 динара једном за свагда, постаје члан доживотно. Цена друштвеног часописа за чланове је мања но иначе.

§ 9. Титула дописног и почасног члана може се дати лицима, која су дала већег импулса знанственом изучавању народног предања, или су учинили изузетних услуга друштву.

Ови чланови не плаћају никаквих улога а уживају сва права редовних чланова. — Дописне чланове бира одбор, а почасне опште скупштина на предлог одборов.

IV Крајња наређења.

§ 10. На случај да се друштво распадне општа скупштина донеће одлуку о друштвеном имању.

§ 11. По решењу садашњег скупштине ови статуту ступају одмах у живот. —

* * *

Поље друштвенога рада обухвата ове тачке:

1. Антрополошка посматрања.
2. Становање, живот домаћи и пољски: распоред гомила кућа и кућа изолованих са свима њиховим припадностима; архитектура — унутрашњи распоред, предмети

*

за грађење; покућанство; карактер и особина пољскога рада; задруга (укућани); сопственост земље и стоке.

3. Х р а н а: народна јела и пића; оброци; справљање и облик хлеба; јела која се приправљају о празницима а свечаницима и т. д.

4. О д е л о, украси, кићење главе.

5. Д о м а ћ а и н д у с т р и ј а и н а р о д н а у м е т н о с т.

6. О б и ч а ј и, у о б и ч а ј е н о с т и п р а з н и ц и:

а) Рођење, крштење, конфирманција, прво причешћивање, свадба, болест, смрт и погреб.

б) Божић, Св. Силвестар, Нова Година, Богојављење, месојеђе и заштитни свеци, света недеља, Ускрс, Тројица, Св. Јован, мајски празници и т. д.

в) Локални празници верског и светског карактера, празници историски; *landsgemeinden*; празници кад се пуца, пева или врши телесна утакмица, празници младежи.

г) Обичаји који се врше приликом грађења кућа и наимања слугу; школски обичаји; састанци, села.

д) Пољски обичаји; календар; метеоролошка правила.

е) Обичаји: пастира, рибара, ловаца, свирача, занатлија, друштава и т. д.

7. Н а р о д н о в е р о в а њ е и п р а з н о в е р и ц е: обожавање душа, вампири; врачаре, мађије (чини); средства за предохрану и лекови; веровања о животињама, биљкама, звездама; снови и предсказања.

8. П р а в н и о б и ч а ј и.

9. Н а р о д н а к њ и ж е в н о с т: народне песме, дечије песме, облици слика; загонетке, приче, предања, анегдоте, шале, народне драме.

10. И г р е.

11. М у з и к а и и г р а њ е: општи карактер музике; мелодије, поглавито народних и дечјих песама; инструменти, карактер доба и место играња

12. Н а р о д н о п о д с м е в а њ е и р у г а њ е: сатира, по-другивање и лакрдијање.

13. С п е ц и ј а л н о и з р а ж а в а њ е: пословице и пословичко изражавање; игра речи и фигуративно изражавање; начини поздрављања, благодарења, одобравања, жељења, сажаљевања, учешћа; облици учтивости, претње, увреде, псовке, позиви и т. д.

14. И м е н а и п р е з и м е н а љ у д и, називи животиња, биљака, кућа, географских тачака и предмета сваке врсте.

15. Р е ч н и к: збирка речи уређених редом по групама, историја и разлагање карактеристичних речи.

* * *

Швајцарско друштво за народно предање расписује и стечаје за поједине ствари из народа. Примера ради наводим сте-чај који је сада у важности:

Швајцареко друштво за народно предање досудиће 1900. године једну или више награда од 200 динара за најбољу збирку:

1. Народних празничних обичаја (Божић, свети Силвестар, Нова Година, Богојављење, месојеђе, Ускрс и т. д.

2, или: Играња и кола деце и младића.

3. или: Певање (речи и музика) и различни народни стихови.

4. и 5. или: Необичне или шаљиве приче.

Све ово ваља да буде забележено на територији швајцарске конфедерације.

Рукописи могу бити написани на: француском, немачком или италијанском језику. Текст из народа, чији би језик могао причињавати тешкоће, ваља да буде преведен и објашњен. Наречја треба да буду исписана према садашњим научним захтевима.

Послати рукописи сравниће се са обичајима, играњима, песмама и причама, које су до сад скупљене и издате у Швајцарској или на страни. — Све варијанте треба да буду забележене. Жели се да описи буду илустровани било цртежима било фотографијама.

За детаљније упутство ваља се обратити коме члану друштвеног одбора.

Рукописе ваља слати под шифром са скривеним именом и адресом писца.

Рукописи ваља да буду послати пре 1. јануара 1900. год. и то на немачком језику на адресу: Ед. Хофман Крајера, Freiestrasse, 88. Цирих V, а на француском и италијанском језику на Е. Мирета, проф. на универзитету у Женеви rue Pierre Fatio, 15.

* * *

Друштвено је средиште у Цириху. Ту излази друштвени часопис; *Schweizerisches Archiv für Volkskunde* — *Archives Suisse des Traditions Populaires*, у коме се штампају ствари на: немачком, француском и италијанском језику, на коме језику од ових писаца пошље свој спис.

На корицама друштвеног часописа је слика женскиња из околине Берна у народном костиму. Та је слика и друштвени знак.

Лист излази у тромесечним свескама. — У свакоме броју има лепих илустрација, које још боље објашњавају текст.

Цена је листу за чланове 4, а иначе 8 динара.

* * *

Годишње скупштине швајцарског фолклорног друштва, држе се сваке године у другом месту. Овогодишња скупштина држана је у Луцерну.

Сам рад годишње скупштине мало нас може интересовати, јер има за нас специјалан карактер, т. ј. на њему су се претресале чисто друштвене ствари и ствари које се односе на чисто

швајцарски фолклор. Тако би се исто у осталом радило и на српском фолклорном скупу. Но при свем том ми ћемо и о овој скупштини рећи реч две.

У једној лепој сали хотела „Du Lac“ држала се скупштина. Од управе били су присутни: председник, др. Ед. Хофман-Крајер, професор германске филологије на универзитету у Цириху, секретар др. Е. А. Штикелберг професор археологије на универзитету у Цириху, благајник Е. Рихар, секретар трговачког друштва у Цириху. Потпредседник Е. Мире, професор романске филологије у Женеви, није могао доћи, а исто тако и члан управе др. Т. Фетер, због путовања у Енглеску беше одсутан. — Мислио сам да ћу на скупштини наћи сем управе у већини свештенике, учитеље и средњешколске наставнике, али се у мишљењу преварих. Заиста има чланова који су свештеници учитељи и средње-школски наставници, али на збору фолклориста видех готово саме професоре универзитета, лекаре, инжињере, библиотекаре а међу њима беше и један официр.

Пошто чланови заузеше своја места, председник г. Хофман Крајер отвори скупштину кратким али врло симпатичним говором. — За овим је секретар прочитао опширан извештај о годишњем раду друштвеном, из кога се види да је друштво у минулој години учинило знатан напредак у многим погледу. — После овога прочитао је благајник извештај о броју чланова, о приходима и расходима друштвеним у прошлој години. Друштво је имало у прошлој години преко 500 чланова. — Ма да приходи нису велики, и у погледу имовном друштво је отишло у напред. — И један и други извештај примљени су без примедба.

Док је благајник читао свој извештај секретар је спремао хартијице за гласање и бирање нове управе. Али му је труд био узалудан. На предлог једног друштвеног члана управи је благодарено на труду и замољена је да и даље остане. (Ваља знати да је ова управа непрестано од како је друштво установљено).

Даља тачка дневнога реда били су предлози, којих је било неколико, а тицали су се друштва и његовог напретка.

Претресане су још неколике ствари друштвене, па је отпочео своје предавање државни архивар из Луцерна др. Th. von Liebenau: о путовању немачких краљева преко Швајцарске. — Ма да ово предавање не беше стого из народног предања, и ма да беше врло дуго, саслушано је са необично великом пажњом. Г. Либенау је стар човек, који има у себи нечега што осваја. Предавање му беше врло течно, а често зачињено благим хумором, који натериваше тихе осмехе на лица слушалаца. — Пошто је завршио читање био је поздрављен бурним аплаузом од целог збора и благодарношћу од управе.

У вече је у хотелу „du Lac“ био сјајан банкет. На банкету је поздравио фолклористе др. Heinemann библиотекар из Луцерна, (и сам фолклориста), добродошлицом изјавив радост што

је годишња скупштина у Луцерну и т. д. На ову је здравицу одговорио председник, заблагодаривши у име целе скупштине. — Других здравица на балкету није било.

Председник, секретар и још неколико чланова хтели су да приреде одмах са збора једну екскурзију од неколико дана. На њу је позван и потписати, али рђаво време потпуно осујети ову последњу тачку програма.

Т. Р. Ђ.

ПРИКАЗИ

ВЈЕРА ВИДОВА или религија Срба и Хрвата, по основи Надка Нодила, свеучилишног професора и члана југословенске академије, написао Херубин Шегвић. у Спљету. Брзот. „Народне Тискаре.“ 1898. (латиницом). — Ова је књижица израђена по расправи: „Религија Срба и Хрвата, на главној основи пјесама, прича и говора народног од Надка Нодила“, Рад Југослав. Академије књ. 77, 79, 81, 84, 85, 89, 91 и 94. Што би се год имало рећи о раду Нодилову, казало би се и о поменутој књижици, јер је она управо приказ своје основе. Ево доказа: „Најприје је морао имати неки нацрт...“ „Да се ослони на тај нацрт ондје, гдје му је фалило других података...“ „У том је наслову изражена цијела грађа, којом се је служио хрватски академик...“ „При концу свога дјела... Подило истиче...“ „У уводу овог огромног дјела Нодило претреса...“ „Уза све то ипак ми се чини, да његова радња није са свим без мана...“ Ит.д. Мало више пишчева има у одељку „Грађа Вјере Видове.“

Књижица је на великој осмини, а има 72 странице и ове одељке: Основа Видове Вјере, у којем се говори како се дошло до народне религије пабирчењем по његовим умотворинама и посматрањем незнабожачке вере осталих Индојевропљана, што се све утврђује последњим одељком Грађа Вјере Видове, и Богови и богоштествље, у којем се прича о Виду, Види и Живи, о Видовој деци, о Громовнику Перуну и Огњеној Муњи, вилама, боговима тмина, судбини душе, паклу и рајевини.

Да није писана у виду приказа, и ако писац то није желео; да нема на више места таутологије, као и неких непотребних зајмица из грчкога (прочитај стр. 32. и 39.): књижица би корисније послужила својој намени, и ако

се не слажем са онако слободним подизањем зграде, коју је народ разрушио и од рушевина потпуно, на свој начин, нову подигао, па и по цену расветљења нашега фолклора. Истину, опет нам је млија од класичне митологије, с којом се сусрећемо и у античкој, и у средњо-вековној, и у савременој култури.

Кад год читам нешто од Хрвата о народном животу нашем, сетим се оне басне „Туђе перје,“ а и овде што има од властитога перја — могло је слободно изостати, па би се пријатније читало.

Опширно је приказана у 3. броју сарајевске „Наде“ од ове године.

Јагодина.

Л. Зр.

Трагови народног певања у XVI веку. Написао Анд. Гавриловић. (Из Гласа Српске Краљевске Академије LV) 8. Стр. 93—108. — О овој књижици, коју наше уредништво није добило, доноси „Просв. Гласник“ ову белешку: За врло кратко време ево од проф. А. Гавриловића добисмо и други прилог за проучавање нашег народног песништва. У овом прилогу проф. Г. огледа допунити и објаснити помене Венедикта Курипешиха о нашим народним песмама. Курипеших у своме путовању преко српских земаља 1530. г. помиње како се у нашем народу пева о некоме Малкошићу, субаши из Камен-града, и о слуги војводе Радослава (Павловића). У овоме се прилогу хоће да одреде личности на које се односе помени Курипешихеви. Са прилично вероватноће утврђује се, да је Курипешихев Малкошић Малкоч-бег Османовић, који се у једноме летопису помиње 1552. г. као Санцак-бег у Ливну. За слугу војводе Радослава, кога су по Курипешиху певале нар. песме, проф. Г. упућује, и ако доста слободним закључивањем, на омиљенога јунака наших народних певача — Дели-Радивоја.

— Zur heutigen Sachlage der Ethnologie in nationaler und socialer Bedeutung. Berlin 1899. Dietrich Reimer (Ernst Vohsen). Wilhelmstr. 29. Стр. 56. Писац је ове књижице А. Bastian.

— Юљанъ Яворскій. Громовыя стрѣлки. Очеркъ по исторіи южнорусскаго фольклора. Оттискъ изъ журнала „Кіевская Старина.“ 1897. Стр. 12.

— Живое слово ежемѣсячный литературно-научный и политическій журналъ. Редакторъ Ю. А. Яворскій. Львовъ. Типографія Ставропигійскаго Института. 1899. Годишња цена 12 круна или 6 рубаља. Излази један пут месечно. — У овоме часопису има

стална рубрика: „Изъ народной литературы“, у којој се доноси на народно познавање или фолклор.

— Za srbskou Zadrugu, piše Jan Dyk učitel měštanské školy v Kralovicích. V Plzni. V Komissi knihkupectvi Jirího Faustusa v Plzni. Tiskom J. Císare v Plzni. Nákladem vlastním. 1899. Стр. 52. — Књига садржи: I Увод, II Džrdževići, III Poutí po zadrugah v Tamnave, IV V srdci Srbije. —

— Časopis vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci. V Olomouci. Nákladem vlast. muz. spolku olomouckého. Tiskem národní knihtiskárny Kramare a Procharky. — Излази 4 пута годишње, а стаје 2 круне или форинту.

ГЛАСНИК

— Г. г. Божидар Јоксимовић, учитељ музике у Ааксиначкој Учитељској Школи, и Владимир Р. Ђорђевић, учитељ музике у Јагодињској Учитељској Школи, у скоро ће издати и разаслати упутства и питања за прикупљање музичких обичаја у Срба. — Упутства ће обухватити: певање, свирање и играње у народу српском. — Прибрани материјал по овим упутствима биће од огромне вредности. Народни музички обичаји су духовна тековина нашега народа, те су по томе пажње вредни Њихово познавање отвара нам читаво поље духовнога рада нашега народа, а њихово проучавање створиће чврсту основу српској народној музици. Музички елементи растурени у народу српском даће диван материјал, који ће и фолклористи и и музичару бити врло драг. — С наше стране нека је срећно. — „Караџић“ ће с једном од идућих свезака растурити својим претплатницима ова упутства и моли свакога, кога ова ствар интересује, да се обрати уредништву, које ће му упутство бесплатно послати.

— Мило нам је што можемо саопштити својим читаоцима, да је како у нас тако и на страни, не узимајући у обзир Хрвате и Бугаре,

чије нам је негодовање загопетно, штампа примила појаву нашега „Караџића“ не може бити лепше. — Шта је у нас речено о „Караџићу“, биће познато већини читалаца, а овде саопштавамо, шта о „Караџићу“ вели један француски фолклорни лист. — У свесци за март ов. г. француски часопис: *Revue des Traditions Populaires* вели ово: „Верне успомене великога патриоте и етнографа српског, редакција новoga часописа дала је име овога научара своје листу, који је искључиво посвећен етнографији и фолклору српском. Прва свеска овога часописа који поставља дело започето славним Вуком, у пркос своје скромне изгледу садржи врло интересантних ствари. Између осталогa ту налазимо чланак г. проф. Окановића о знаменитом раду проф. Штајнтала о српском епу, неколико предања о местима, и неколико локалних легенда о Краљевића Марку, збирку клетава и пословица. Најзад уредништво је имало срећну идеју да дода доста потпуну листу издања српских и страних, што се односи на етнографију и фолклор. Ми поздрављамо новoga сабрата и желимо му сваки могући успех.“

КАРАЦИЋ ИЗЛАЗИ У АЛЕКСИНЦУ ЈЕДАН ПУТ МЕСЕЧНО НА 1—1½ ШТАМПАНОМ ТАБАКУ. ЦЕНА МУ ЈЕ 5 ДИНАРА ГОДИШЊЕ. ПОЈЕДИНИ БРОЈЕВИ СТАЈУ 0.50 ДИН. — РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ.

ШТАМПАРИЈА МАТЕ ЈОВАНОВИЋА, КЊАЗ МИХ. УЛ. БР. 24.